

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ «ΦΥΛΛΑΔΑΝ»
ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΕΥΣΤ. ΜΠΟΓΙΑΝΤΖΗ
(ΕΚ ΦΙΛΙΑΤΡΩΝ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ)

Ο ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΕΥΣΤ. ΜΠΟΓΙΑΝΤΖΗΣ ΚΑΙ Η «ΦΥΛΛΑΔΑ» ΤΟΥ

Ὁ παρὰ τῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσεῖῳ Ἀθηνῶν ὑπηρετῶν φύλαξ Α΄ τάξεως Διονύσιος Χαρ. Παπαδημιῶς μετὰ περισσοῦς προθυμίας καὶ εὐγενείας ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσίν μου πρὸς ἀνάγνωσιν χειρόγραφον «ΦΥΛΛΑΔΑΝ» τοῦ πάππου τοῦ Διονυσίου Μπογιαντζῆ ἐκ Φιλιατρῶν, υἱοῦ τοῦ Εὐσταθίου Δημητρίου Μπογιαντζῆ (1784 - 1844), δι' ὃ καὶ τὸν εὐχαριστῶ πολὺ. Τὸ ἔτος τῆς γεννήσεώς του δὲν παρεδόθη ἡμῖν διὰ τῆς φυλλάδας του. Οὗτος εἶχε λάβει τρεῖς συζύγους, ἐκ τῶν ὁποίων εἶχεν ἀποκτήσει ἕξ υἱοὺς καὶ ἑπτὰ θυγατέρας. Ἐπηγγέλλετο τὸν ἰδιωτικὸν διδασκαλὸν ἐν Μεσσηνίᾳ. Ἐδίδαξε κατὰ τὸ 1833 εἰς τὸ χωρίον Μάκρηναν, κατὰ τὸ 1834 εἰς τὸ ἐν Φιλιατροῖς ἀλληλοδιδακτικὸν σχολεῖον ἀφήσας τὸν πρωτόσχολόν του Νικ. Παπαπαναγιωτόπουλον διάδοχον ἐν τῷ σχολείῳ Μακρένης. Κατὰ τὸ 1840 ἐδίδαξεν ἐν Χαλβάτῳ μέχρι τοῦ 1842, ὅποτε μετέβη ὡς ὑποδιδάσκαλος εἰς τὸ ἀλληλοδιδακτικὸν σχολεῖον Κυπαρισσίας. Μετὰ τετράμηνον ἴδρυσεν ἰδικὸν τοῦ σχολεῖον, λειτουργήσαν εἰς τὴν ἐν Κυπαρισσίᾳ οἰκίαν τῆς θείας του Παρασκευῆς, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐδίδασκε «κοράσια τῶν πολιτῶν». Κατὰ τὸ 1843 διαλύσας τὸ σχολεῖον τοῦ μετέβη εἰς Μάκρηναν, ἐνθα ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1844, ὅποθεν μετέβη εἰς Ραυτόπουλον τοῦ Δήμου Τριπύλης. Ἐκεῖ ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1846. Κατόπιν εὐρίσκομεν τοῦτον ἔχοντα ἐν λειτουργίᾳ σχολεῖον ἐν τῇ ἐν Φιλιατροῖς οἰκίᾳ του μέχρι τοῦ 1849, ὅπου τὸ δεύτερον μετέβη ὡς διδάσκαλος. Κατὰ τὸ 1850 συνειργάσθη ἑταιρικῶς μετὰ τοῦ δημοδιδασκάλου Κωνστ. Κοτσάνη ἐν τῷ ἀλληλοδιδακτικῷ σχολείῳ Φιλιατρῶν. Τῷ 1851 ἤρχισε διδάσκων ἐν Σελλᾷ τοῦ Δήμου Τριπύλης. Τῷ 1852 μετέβη τὸ δεύτερον ὡς διδάσκαλος εἰς τὸ χωρίον Χαλβάτσου. Τῷ 1855 μετέβη τὸ τρίτον ὡς διδάσκαλος εἰς Ραυτόπουλον. Τῷ 1856 ἐδίδαξε τὸ τρίτον ὡς διδάσκαλος εἰς τὸ χωρίον Χαλβάτσου. Ἐν τέλει κατὰ τὸ 1864 διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Δημάρχου Φιλιατρῶν Δημ. Καραπαπᾶ μὲ μνηνιαῖον μισθὸν δραχμῶν τριάκοντα ὡς ὑποδιδάσκαλος εἰς τὸ ἀλληλοδιδακτικὸν σχολεῖον τῶν Φιλιατρῶν, ἐνθα διέμεινε μέχρι τῆς 25ης Ἰουλίου 1883, ὅτε ἀπεβίωσεν.

Κατ' ἐξωδίκους πληροφορίας μαθηταί του ὑπῆρξαν διαπρέψαντες ἀνώτατοι στρατιωτικοί καὶ πολιτικοί ὑπάλληλοι, τιμήσαντες τὴν Μεσοσηλίαν πολλαπλῶς. Ἐὰν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ἡ πνευματικὴ στάθμη τῶν Ἑλλήνων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Διον. Μπογιαντζή, αἱ συγκοινωνιακαὶ δυσχέρειαι καὶ αἱ δυσμενεῖς βιωτικαὶ συνθήκαι τῆς ἐποχῆς του καὶ οἱ καρποί, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ εἶχε τὸ διδακτικὸν ἔργον τοῦ Διον. Μπογιαντζή ἐπὶ δλόκληρον περίπου πεντηκονταετίαν, θὰ ἔπρεπεν ὁ ἐκπαιδευτικὸς κλάδος τῆς Μεσοσηλίας νὰ ἀποτίσῃ καὶ πρὸς αὐτὸν φόρον εὐγνωμοσύνης διὰ προσηκόντως διοργανουμένου πνευματικοῦ μνημοσύνου.

Οἱ πολυπαθέστεροι ἡμῶν συνάδελφοι τοῦ μεταπελευθερωτικοῦ μας παρελθόντος δὲν πρέπει νὰ λησμονῶνται, διότι τὸ ἔργον των δὲν ὑστερεῖ τοῦ ἔργου τῶν διδασκάλων τοῦ «κρυφοῦ σχολείου».

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΗΣ «ΦΥΛΛΑΔΑΣ»

Ἡ «Φυλλάδα» ἔχει γραφῆ ἐπὶ ἀριγώτου λευκοῦ χάρτου διαστάσεων φύλλου 0,205×0,105. Λόγω τῆς παρόδου πολλῶν ἐτῶν καὶ τῆς ὑγρασίας τὸ χρῶμα τοῦ χάρτου ἔχει μεταβληθῆ εἰς ὠχροκίτρινον. Κατὰ τὰ ἄκρα τῶν φύλλων ὑπάρχουν ἴχνη διαβρέξεως των δι' ὕδατος. Ἐνδεκάμυμμά του εἶναι ἀπλοῦν ἐκ χάρτου χρώματος κυανοῦ. Ἰδίᾳ χειρὶ ἔχει ἠριθμημένας 171 σελίδας. Καὶ κατὰ τὰς 4 πλευράς ἐκάστης σελίδος ἔχουν ριγωτῆ περιθώρια, πλάτους 0,008—0,015. Μετὰ τὸ ἐξώφυλλον ὑπάρχει λευκὸν φύλλον ἄνευ ἀριθμοῦ σελίδος. Ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως τοῦ φύλλου τούτου ὑπὸ τὸν τίτλον «Γνωμικά» ἔχουν γραφῆ τὰ κάτωθι:

— Ὡ θάνατε, καλὸν σου τὸ κρίμα ἐστὶν ἀνθρώπων ἐπιδοσμένῳ καὶ ἐλασσομένῳ ἐν ἰσχύϊ, ἐσχατογήρῳ.

— Ἀγαθῆς ζωῆς ἀριθμὸς ἡμερῶν καὶ ἀγαθὸν ὄνομα εἰς αἰῶνα διαμένει.

Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως τοῦ αὐτοῦ φύλλου ἔχουν γραφῆ πληροφορία σχετικαὶ μὲ τὸν τρυγητὸν τῶν ἀμπέλων αὐτοῦ τοῦ γράψαντος τὴν ἐν λόγῳ Φυλλάδαν ἀπὸ τοῦ 1869 μέχρι τοῦ 1874.

Πρῶτον μέρος

Μετὰ τὴν σελίδα ταύτην, τὴν ἄνευ ἀριθμοῦ, ἀρχίζει ἡ ἀρίθμησης τῶν σελίδων καὶ ἡ γραφῆ εἰδήσεων.

Ὁ Μπογιαντζής ἤρχισε μὲν τὴν συγγραφὴν τῆς Φυλλάδας ἐν Φιλιατροῖς τῇ 20ῃ Ἰουλίου 1839, ἀλλὰ προέταξεν ἐν ἀρχῇ εἰδήσεις ἀπὸ τοῦ 1827, τὰς ὁποίας μᾶλλον πρέπει νὰ ἀντέγραψεν ἐξ ἄλλου ἡμερολογίου του. Εἰς πολλάς σελίδας γίνονται ὑποσημειώσεις ἐπὶ τοῦ κάτω

περιθωρίου καὶ ἐπὶ τῶν πλαγίων διὰ μικροτέρων γραμμῶν. Αἱ παραπομπαὶ εἰς αὐτὰς γίνονται δι' ἀριθμῶν ἢ τοῦ σημείου *.

Τὰ διάστιχα εἶναι 0,002 - 0,003, τὰ γράμματα μικρὰ καὶ ἡ γραφὴ μᾶλλον πλαγία. Εἰς ἐκάστην σελίδα ἀντιστοιχοῦν 40 - 45 στίχοι πυκνῶς γεγραμμένοι.

Μετὰ τὴν 171 σελίδα ἐπακολουθεῖ σελὶς ἀνευ ἀριθμοῦ μετὰ τὴν κατωτέρω τελευταίαν εἰδησιν:

1922. Νοεμβρίου 13 ἡμέρα Κυριακὴ ἐγένεν ὁ γάμος τῆς θυγατρὸς μου Γαρουφαλίας· παράνυμφος ἦτον ἡ θυγάτηρ τοῦ ποτὲ Κυριάκη Ν. Ἀντωναρποῦλου.

Δεύτερον μέρος

Ἵσπερον ἀπὸ 24 σελίδας λευκάς καὶ μὴ ἠριθμημένας ἀκολουθοῦν 50 ὠσαύτως μὴ ἠριθμημένα, περιέχουσαι εἰδήσεις περὶ ἐξόδων τοῦ γράφοντος διὰ τρόφιμα, εἶδη ἐνδομικσίας καὶ ὑποδήσεως, γεωργικὰ ἔργα-λεῖα, οἰκιακὰ σκευὴ καὶ περὶ ἄλλων ποικίλων δαπανῶν του. Ἄρχεται ὡς ἑξῆς τὸ μέρος τοῦτο τῆς Φυλλάδας:

1834 Δεκεμβρίου 13 ὅπου ἤλθον τὸ πρῶτον εἰς τὸ χωρίον Μάκρυνα διδάσκαλος. Καὶ ἴδω σημειώνω ὅ,τι ἐξοδεύω μόνος μου εἰς διάφορα εἶδη:

Κρέας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Θεοφανίων	γρόσια 6:20
εἰς ἓνα ξυλοκάνατον	» 1:20
εἰς τὸ καλαμάρι ὅπου τὸ ἐπῆρα ἀπὸ τοὺς ρουμελιώτ.	» 17.—

Μέχρι τοῦ τέλους Σεπτεμβρίου 1842 τὰ ἐξοδὰ του ὑπολογίζονται εἰς γρόσια καὶ λεπτά. Ἀπὸ τῆς 2 Ὀκτωβρίου 1842 κέ. ὑπολογίζονται εἰς δραχμάς.

Σχεδὸν λεπτομερῶς καταγράφει τὰ ἐξοδὰ του μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1857. Ἐπακολουθεῖ καταχώρισις καταβληθέντων ποσῶν τῷ Γ. Σπετσιέρη κατὰ τὰ ἔτη 1872-1874. Ἐν τῇ ἀμέσως ἐπομένῃ σελίδι καταγράφει τιμὰς τῆς σταφίδος εἰς τάληρα ἢ δραχμάς κατὰ τὰ ἔτη 1870-1874. Μεσολαβοῦν ἕξ κεναὶ σελίδες. Συνεχίζεται ἡ καταγραφή τῶν ἐξόδων ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1857 μέχρι τῆς 22 7/βρίου 1858 καὶ ἐν συνεχείᾳ γίνεται καταγραφή τῶν ἐσόδων του εἰς δραχμάς ἢ ὀκάδας ἐλαίου ἐκ τῶν ἐλαιοπεριθωρίων του μέχρι τοῦ Νοεμβρίου 1874. Ἐν τῇ ἐπομένῃ σελίδι καταγράφει ἐξοδὰ του κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1859. Ἐν συνεχείᾳ παραθέτει κατάλογον τῶν ἐξόδων του διὰ τὴν ἰατρικὴν περίθαλψιν τῆς οἰκογενείας του εἰς διαφόρους ἰατροὺς ἀπὸ τοῦ 1864 μέχρι τοῦ 1873. Τὰ ἐξοδα ταῦτα ἀποτελοῦν συνέχειαν ἀναδρομικὴν τοπικῶς τῶν ἐν τῇ ἐπομένῃ σελίδι ὁμοίων ἐξόδων, ἅτινα διακόπτονται τὸν Μάιον 1852. Ἀπὸ πότε ὅμως ἀρχίζουν ταῦτα δὲν γνωρίζομεν, διότι τὸ ἀνω μείζον μέρος τῆς σελίδος ταύτης ἔχει ἀποκοπῆ διὰ ψαλίδος.

Τοῦθ' ὅπερ εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως εἰς τὰ τῆς ἱατρικῆς περιθάλψεως ἔξοδα εἶναι τὸ ὅτι κατ' Αὐγούστον μῆνα ἐκάστου ἔτους ἐγγράφειτο ἢ ὑπεγράφητο εἰς τὴν «κοιτία» τοῦ ἱατροῦ (: Συναδινοῦ, Σκορδάκη, Μαῦνου) διὰ δραχμὰς 15-16, πλὴν τῶν ἐτῶν 1871 καὶ 1872, ὅτε ὑπεγράφη διὰ δραχμὰς 20 καὶ 30.

Ἐν τῇ συνεχομένῃ ἀποκεκομμένῃ σελίδι καταγράφει τὰ ἀπὸ τοῦ 1863-1867 ἔξοδά του διὰ τοὺς ἱεροὺς ναοὺς τῆς πατρίδος του, σημαντικὰ μὲν καὶ λίαν ἀσυνήθη διὰ τοὺς συγχρόνους συνδρομητὰς τῶν ἱερῶν ναῶν μας, ἀλλ' ἀνάλογα τῆς πίστεως τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐν τῇ ἐπομένῃ σελίδι γράφει περὶ ἐπισκευῆς λίππας, ἣτις προφανῶς θὰ ἦτο «βαγένι» πρὸς ἐναποθήκευσιν οἴνου.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι γράφει: παρατηρήσεις περὶ τῆς σταφίδος (θειάφισμα, ράντισμα, ξεφύλλισμα καὶ χαράκωμα). Ἐν τέλει αὐτῆς γράφει περὶ διαφόρων πληρεξουσίων του, συνταχθέντων κατὰ τὸ 1867, 1870. Εἰς τὴν ἐπομένην σελίδα παρέχει πληροφορίας περὶ πληρεξουσίων του κατὰ τὰ ἔτη 1841, 1851, 1852, 1857 καὶ 1861. Κλείει τὴν σελίδα καταγράφων συνδρομὰς του εἰς ἱατροὺν Μαῦνον κατὰ τὰ ἔτη 1857 καὶ 1858.

Εἰς τὴν ἀκόλουθον σελίδα παρέχει εἰδήσεις περὶ τιμῆς τῆς σταφίδος ἀπὸ τοῦ 1860 μέχρι τοῦ 1869.

Ἐν τῇ ἐπομένῃ τελευταίᾳ σελίδι τῆς Φυλλάδας καταγράφει ἀπόσπασμα τῆς ἐφημερίδος «Αὐγή», ἀρ:θ. φύλλ. 969, ἡμέρα Κυριακῆ, Δεκεμβρίου 31 τοῦ 1861, ὅπερ ἔληγεν ἀφήνον λυπηρὰς ἀναμνήσεις, λόγῳ τῶν κατ' αὐτὸ ἐπισυμβάντων δεινῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν: σεισμῶν, θαλασσοταραχῶν, συνωμοσιῶν, λοιμῶν, θανάτων βασιλέων καὶ ἄλλων ἐπισήμων προσώπων κλπ. κλπ. Τὴν σελίδα ταύτην καὶ τὴν ἑλλην «Φυλλάδαν» κλείει μὲ τὴν πληροφορίαν περὶ τινος πληρεξουσίου αὐτοῦ τε καὶ τοῦ υἱοῦ του Εὐσταθίου, συνταχθέντος κατὰ τὸ 1874.

Ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ κυανοῦ περικαλύμματος γράφει: κικλίδες (κάγκελλα) κοσμητικὸν | (νισαλέντα) μελήθιον¹ (μαυροκούκι) | αἰδηρος ἀκατέργαστος δηλ. ἀκαθάριστος | κασσίτερος (δηλ. λευκοπάφυλλος ντενεκές).

Γενικῶς παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ μέχρι τῆς 25 Ἰουλίου 1883 σημειώσεις ἔχουν γραφῆ ὑπὸ τοῦ τότε ἀποδημήσαντος εἰς Κύριον Διονυσίου Μπογιαντζῆ, αἱ τῆς 25 Ἰουλίου 1883 πιθανώτατα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Κωνσταντίνου Μπογιαντζῆ κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ ζῶντος καὶ κατόχου νῦν τῆς Φυλλάδας Διον. Χαρ. Παπαδήμου, αἱ δὲ ἀπὸ τῆς 28 Ὀκτωβρίου

¹ Ἄντι μελάνθιον.

1883 μέχρι τῆς 13 Νοεμβρίου 1922 ὑπὸ τοῦ νεωτέρου υἱοῦ τοῦ Γεωργίου Μπογιαντζῆ.

Ἡ τελευταία «σημείωσις», τὴν ὁποίαν ἰδιοχειρῶς ἔχει γράψει ὁ Διον. Μπογιαντζῆς εἶναι ἡ ἐξῆς ἐν σελ. 168 καὶ 169:

«1883 Ἰουνίου 30 ἦλθε Μιχανικὸς Γάλλος ἐκ Μεδιολάνων (Μιλάνου) τῆς Ἰταλίας μὲ τὸν Νίκον υἱὸν τοῦ ἐδῶ ἱατροῦ Μαῦνου σπουδάζων ἐκεῖ τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην, διὰ τὴν τοποθετήσῃ ἐπάνω εἰς τὸ ὑποδομήμα τὸ ὠρολόγιον ἔχων καὶ δύο κώδωνας, ὁ εἰς θὰ κτυπᾷ τὰ τέταρτα, καὶ ὁ ἕτερος τὰς ὥρας· εἰς δὲ τὰς δέκα τρεῖς τοῦ Ἰουλίου ἡμέρα Τετράδι ἀρ-
χισε νὰ κτυπᾷ τακτικῶς τὰς ὥρας.»

Τὰ ἐν σελ. 167: «Β. Παυλάκης, Καλάμαι, σύζυγος αὐτοῦ Ἐράνη Παπαδήμου» ἔχουν γραφῆ ἑσχάτως ὑπὸ τοῦ Β. Παυλάκη, ζῶντος ἐπ' ἀδελφῆ γαμβροῦ τοῦ κατόχου τῆς Φυλλάδας Δ. Παπαδήμου.

Ἀπὸ τῆς σελίδος 103 κέ. αἱ εἰδήσεις μετονομάζονται «σημειώσεις». Ἐν γένει αἱ «εἰδήσεις» - «σημειώσεις» εἶναι μετεωρολογικαί, λαογραφικαί, πολιτικαί, κοινωνικαί καὶ ἱστορικαί, ἀφορῶσαι ἢ ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἢ μόνον τὴν Μεσσηνίαν. Τινές, ποικίλου περιεχομένου, ἀφορῶσι προσωπικῶς αὐτὸν τὸν Διον. Μπογιαντζῆν ἢ συγγενεῖς του ἐξ αἵματος καὶ ἀγχιστείας ἢ καὶ φίλους αὐτοῦ.

Ὁ Διον. Μπογιαντζῆς ἔχει εἰς τὴν Φυλλάδαν του σωρεῖαν ἀνορθογραφῶν καὶ ἀσυνταξιῶν, σημαντικῶν κατὰ ποιόν. Ρίπτων τις βλέμμα π. χ. καὶ μόνον εἰς τὴν πρώτην σελίδα (εἰκ. 1), ἀνευρίσκει τὰς ἐξῆς ἀνορθογραφίας: ἀξιωσημείωτα - συμβεβηκότα - Ἰαννουάριον - Καπποδίστριας - ἐννιάτην - ἐγενήθη - Ἀργοστόλη - ἀσθένιάν του - Ἰμβραῖμ - ἐναποληφθέν.

Κατωτέρω δημοσιεύω, κατὰ πιστὴν ἀντιγραφὴν, τινὰς ἐκ τῶν περιεχομένων εἰς τὴν «Φυλλάδαν» ἱστορικὰς καὶ κυρίως τοπικὰς εἰδήσεις, ἀφ' ἑνὸς μὲν διατηρῶν τὴν χρονολογικὴν τῶν σειρᾶν καὶ τὴν γλωσσικὴν τῶν μορφῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀποφεύγων τὴν καθ' οἰονδήποτε τρόπον διασάφῃσιν ἢ ἐπαλήθευσιν τῆς ἀκριβείας τῶν διὰ συσχετίσεως πρὸς δεδημοσιευμένας ἐργασίας, σχετικὰς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, οὐδενὸς πρὸς τοῦτο, κατ' ἐμὴν γνώμην, συντρέχοντος λόγου.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟΝ (ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ)

1830: Κατὰ τοὺς Μῆνας Ἀπρίλιον, Μάιον, Ἰούνιον, Ἰούλιον καὶ σ. 2 ἄλλους τινὰς ἐφθίασαν οἱ Γάλλοι πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ Νεοκάστρου τὸ νῦν φερόμενον πρόχωμα δι' ἰδίων ἀδρῶν δαπανῶν, πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ φρουρίου, ἐβοηθήθη δὲ ἀρκετὸς λαὸς ἐκ ταύτης τῆς κατασκευῆς.

1831... ὅπου ἐκαθάρισαν τὴν αὐλακα τοῦ νεροῦ οἱ αὐτοὶ Γάλλοι εἰς Νεόκαστρον τὸ ὅποιον ἀπέχει ἀπὸ τὸ φρούριον ὥρας 2 1/2, εἰς τοποθεσίαν ὀνομαζομένην Κουμπὲ πρὸς Ἀνατολὰς καὶ ἔρχεται ἡ αὐλαξ διὰ μέσων τρυπημένων λόφων, νῦν λεγομένων λαγουμίων, εἰς αὐτὰ λοιπὸν κατέβαινον οἱ ἄνθρωποι διὰ σχοινίων καὶ ἐκκαθάριζαν τὴν αὐλακα, ἥτις ἐκ τῆς πολυκαιρίας ἐγένισεν ὕλην καὶ δὲν ἤρχετο τὸ νερὸν ἐν εὐκολίᾳ· ἐκ τούτων τῶν δύο κατασκευῶν παρὰ τῶν Γάλλων, ἐβοηθήθη χρηματικῶς πολὺς λαὸς, ὅς τις ἦτον ἔτι εἰς μεγάλην ἀμυχανίαν χρημάτων, ἐνδουμασιῶν κτλ. ἐκ τῶν καταδρομῶν καὶ λεηλατήσεων τῶν Ἀράβων.

1831 Ἰουλίου 13 ἡμέρα Σάββατον ὥσεὶ ὥρα 4: π.μ. ἦλθον εἰς τὴν πατρίδα μου ἐκ τῆς Μονῆς τῶν Στροφάδων, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκ τῆς καταδρομῆς τοῦ Ἰμβραήμ κατεφύγομεν ὑπὲρ τὰς 200 ψυχὰς γυναῖκες καὶ παιδιὰ, καθὼς καὶ ὁ λοιπὸς λαὸς τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Πελοποννήσου κατέφυγον εἰς Ζάκυνθον, εἰς Κεφαλληνίαν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἐπτάνησα πολλοὶ δὲ ἐκ τούτων κατέφυγον εἰς μίαν μικρὰν νῆσον ὀνομαζομένην Κάλιαμον, εἰς τὴν ὁποίαν διὰ τὴν ὑπερβολικὴν εἰσροήν τοῦ λαοῦ, ἔφθασε νῦν ἀποθάνουν 50 καὶ 60 ψυχὰς τὴν καθέκαστον ἡμέραν, ἐπροστατεύοντο δὲ αὐταὶ αἱ Νῆσοι παρὰ τῶν Ἀγγλων. ἔμειναν δὲ αἱ ῥηθείσαι γυναῖκες καὶ παιδιὰ εἰς τὰ Στροφάδια ἀπὸ 23 Ἀπριλίου τοῦ 1825 ἔτους μέχρι τέλους Ἰουνίου σχεδὸν δύο ἡμῆσι μῆνας καὶ τότε διὰ προσταγῆς τῆς διοικήσεως τῆς Ζακύνθου, ἀνεχώρησαν ὅλοι εἰς Κατάκωλον καὶ ἐν μέρος εἰς Ζάκυνθον. μόνος δὲ ἐγὼ ἔμεινα λυπηθέντες με οἱ ἀδελφοὶ καὶ ὁ Ἠγούμενος ὡς ἐκ τῆς ἀσθενείας τῶν ποδῶν μου. ἔμεινε δὲ τὸ πρᾶγμα τῶν ἀνωθεν ἔλον εἰς τὸ Μοναστήριον καὶ μετὰ ἐν χρόνον ἦλθον καὶ τὸ ἐπῆραν.

1833: Ἰουλίου 23: ἡμέρα Σάββατον, ὥσεὶ ὥρα τετάρτη π.μ. ἀπέ- σ. 6
ρασαν ὁ Βασιλεὺς Ὀθων εἰς Φιλιατρά, ὅς τις ἦτον ἀναχωρημένος ἀπὸ τὸ Ναύπλιον ἡμέρας 20: καὶ περιήρχετο (χάριν περιηγήσεως) ὅλας τὰς χώρας καὶ φρούρια, καὶ Κομωπόλεις τῆς Πελοποννήσου, ἐξαιρέτως δὲ ἐπαρατηροῦσεν ὅλα τὰ ἀρχαῖα λείψανα τῶν προγόνων μας Ἑλλήνων: δηλ. τὰ ἐρήπεια ἀρχαίων πόλεων καὶ φρουρίων. τὸν ὅποιον ἐδέχοντο μὲ μεγάλους στολισμούς καὶ προπομπὰς ἔλαι αἱ πολιτεῖαι τῆς Πατρίδος. τὸν προηπαντήσαμεν καὶ ἡμεῖς ὑπὲρ τοῦς :150: ἄνδρας κάτω εἰς τὸν λιμένα μας, οἱ περισσότεροι τούτων ἦτον ἵππεῖς. κατέλυσε δὲ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἄ: Σπέντζα. ἔμεινε εἰς τὴν Κομωπόλιν μας ὥρας τρεῖς ἡμῆσι. ἀφοῦ δὲ ἀνεχώρησε διὰ Κυπαρισσίαν μόλις ἤγε φθάσει: ἔως εἰς τὸ πηγαδοῦλι, καὶ ἀμέσως ἤρχησε νὰ βρέχη, ἥτις ἐπεκράτησε σχεδὸν μέχρις ὅτου ἔφθασαν εἰς Κυπαρισσίαν, ἦτον δὲ χρόνον :19: ὑπασπηστήν εἶχε τοῦ Μάρκου Βότσαρη τὸν υἱόν, καὶ :15: ἵππεῖς μόνον, ἀπὸ τοῦς ὁποίους ἦτον

καὶ ὁ Νομάρχης τῆς ἐπαρχίας μας Δ. Χρησιτίδης φαναριώτης, καὶ ὁ Ὑπομοίραρχος Ἀντώνιος Μαυρομιχάλης. τὸν συνόδευσαν δὲ φιλιατραῖοι ἵππεις ἕως εἰς Κυπαρισσίαν ὑπὲρ τοὺς ἐξήκοντα.

σ.7 1834: Αὐγούστου :5: ἔγινεν ἀποστασία εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Τρυφιλίας ἐναντίον τοῦ Βασιλέως. ἀρχηγὸς ταύτης ἦτον ὁ Γιαννάκης Κρίτζαλης ἡ πηγὴ ταύτης τῆς ἀποστασίας ἦτον ὁ Ἀρμανσπὲρ μέλος ὦν τῆς Ἀντιβασιλείας καὶ Πρόεδρος αὐτῆς, ὅστις ἔχων δολίους σκοπούς, ἤλπιζε δι' αὐτῆς τῆς ἀποστασίας νὰ ἐλκύσῃ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Ἑλλάδος μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ... διὰ δολοφονίας τοῦ Βασιλέως νὰ ἐκλεχθῇ αὐτὸς ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Βασιλέως. ἐκ τοῦ χωρίου Ψάρι τῆς αὐτῆς Ἐπαρχίας, κόματος δὲ τοῦ Κυβερνήτου. ὅστις αὐθρομήνας εἰς πολλὰς πολιτείας καὶ Κομωπόλεις τῆς Πελοποννήσου, ἤλκυσε μεθ' ἑαυτοῦ τὸ ἕν τρίτον σχεδὸν τοῦ Μωρέως, φθάσας μέχρι τῆς Δημητσάνης. εἶτα καταβαίνων εἰς Τρίπολιν τῆς Ἀρκαδίας εἰς τόπον λεγόμενον Σινάνου, ὑπήντησαν αὐτὸν ἐκεῖθεν τὰ Βασιλικά στρατεύματα, καὶ πολέμου δυνατοῦ γενομένου, ἐνίκηθη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ Β: ἱππικοῦ στρατεύματος. Ὅθεν φεύγοντας ἐξ ἐκεῖθεν ὁ ἄνωθεν Κρίτζαλης, καὶ διασκορπισθέντες αἱ μετ' αὐτοῦ στρατιῶται, αὐτὸς ὑπῆγεν εἰς χωρίον τινὰ ὀνομαζόμενον Γαράντζα, ὅπου ἐκεῖ ἐφυλάχθη. μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας παραξωθεὶς εἰς τινὰς ἐδικούς του (με ἐλπίδα ὅτι θέλῃ ἐλευθερωθῆ) αὐτοὶ ἔφερον τοῦτον εἰς Κυπαρισσίαν εἰς εἶδος προσκυνήσεως τῶν ὄσα ἐποίησε, ἐκεῖ δὲ συστηθὲν στρατιωτικὸν Δικαστήριον παρὰ τῶν Κ.Κ: Ζαΐμην Ἀνδρέαν, Ἀναστ. Λόντον, Βαλσαμάκην καὶ ἄλλων ἀπεσταλμένων παρὰ τῆς Β. Κυβερνήσεως ἔκριναν αὐτὸν ἄξιον θανάτου, ὅπου καὶ ἐθανατώθη κάτωθεν τῆς Χώρας εἰς τοποθεσίαν ὀνομαζομένην Τρουμπέ. εἰς τὰς 10: 7/δρίου :1834: Μετὰ ταῦτα ἐσύναξαν καὶ ἄλλους πολλοὺς τοὺς σημαντικότερους τῆς αὐτῆς Ἐπαρχίας (ὡς μεθέξοντες καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ἄνω ἀποστασίαν) καὶ κατεδίκασαν τούτους εἰς εἰρκτῆν. ἄλλους διὰ πολλὰ καὶ ἄλλους διὰ ὀλίγα ἔτη, καὶ ἄλλους διὰ μῆνας εἰς Πύλον. Μετὰ παρέλευσιν τριᾶκοντα ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ εἰρημένου Κρίτζαλη, ἐθανάτωσαν οἱ αὐτοὶ δικασταὶ καὶ τὸν Τζαμαλῆν ἀπὸ τινος Κομωπολιν τῆς Μεσσηνίας, ὀνομαζομένην Ἀσιλάναγα εἰς Πύλον.

σ.8 1834: Ὀκτωβρίου :8: διὰ Β: διατάγματος, εὐγγικαν Ὑπομοίραρχοι εἰς τὰς ἀποστατήσαντας Ἐπαρχίας ἢ καὶ χωρία ὁμοῦ με χωροφύλακας, καὶ ἐσύναζον τῶν ἀποστατησάντων τὰ ἔπλα, ὅσοι δηλαδὴ ἐσυμμέθεξαν εἰς τὴν ἀποστασίαν τοῦ Γ. Κρίτζαλη. Μετὰ παρέλευσιν δὲ ὀλίγου καιροῦ τὰ ἐπανέλαβον μερικοὶ πάλιν, ἐξαιρέτως δὲ ὅσοι εἶχον τὰ μέσα με ἄλλους ἀνωτέρους ἀνθρώπους.

1838: Φεβρουαρίου :15: ἡμέρα τρίτη τῆς α' ἑβδομάδος τῆς Ἑσ- σαρακοστῆς, ἀπέρασαν ἐκ δευτέρου ὁ Βασιλεὺς Ὁθων ἀπὸ Φιλιατρά ὁμοῦ μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ Βασιλίσσης Ἀμαλίας, ἣτις εἶχε μαζῆ τῆς καὶ τέσσαρας γυναῖκας. ὑπασπιστῆς ἦτον τότε τοῦ Βασιλέως ὁ Γεώργιος Σαῦνης Ὑδραῖος, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἄλλους ὀλίγους. κατέλυσε δὲ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ζαχαρίου Πασχαλίγγου Δημάρχου τότε.

1838: Αὐγούστου :4: ἔγινε πάλιν δευτέρα ἀποστασία εἰς τὰς ἐπαρ- χίας Πύλου καὶ Κορώνης ἐναντίον τοῦ θρόνου. οἱ πρῶτοι τῆς ἀποστα- σίας ταύτης ἦτον, ὁ Φώτης Πολυχρονόπουλος ἐκ τοῦ χωρίου Βλαχο- πούλου, καὶ ὁ Σαγιάς ἀπὸ τὸ χωρίον Μίσκα, οἵτινες συσσωματούμενοι μὲ τοὺς λοιποὺς εἰς ἓν στράτευμα, βδυσαν διὰ νὰ ὑπάγουν νὰ λάβουν τὴν Πύλον: ἦτοι τὸ Νεόκαστρον ἀλλ' εἰς τὸν δρόμον τοὺς ἀπήντησε τὸ ἐλα- φρὸν τάγμα τῶν Σταυροφόρων συγκείμενον ἀπὸ Σπαρτιάτας ὁμοῦ μὲ τὸν Ταγματάρχην τῶν Φέδερ Βαβαρὸν καὶ πολέμου γενομένου, διεσκορ- πίσθησαν ἅπαντες, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐκστρατεύσουν καὶ ἐκ δευτέρου, καθότι συνέρευσαν κατὰ ἀπόλυτον διαταγὴν τοῦ Διοικητοῦ Μεσσηνίας Ἰω. Σούτσου πολλοὶ ἄνθρωποι ἐνοπλοὶ καὶ ἄοπλοὶ ἀπὸ ὅλην σχεδὸν τὴν Μεσσηνίαν, οἵτινες κατεγύμνωσαν πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀποστατήσαντα χωρία, κατ' ἐξοχὴν τὸ χωρίον Βλαχόπουλον. ἐφυλακίσθησαν δὲ ἄρκετοὶ καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀποστασίαν χωρὶς ὅμως νὰ φονεύσουν δικαστικῶς οὐδένα.

1840: Κατὰ Μῆνα Ἀπρίλιον, εὐγῆκε πάλιν ὁ Βασιλεὺς Ὁθων α. 17 μετὰ τῆς Συζύγου του Βασιλίσσης Ἀμαλίας πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ὑπη- κῶν του καὶ διήρχετο εἰς Ἑπαρχίας καὶ χωρία τὰ ὅποια εἰς τὰς ἄλ- λας του ἐπισκέψεις δὲν εἶχεν ὑπάγη. Κατὰ δὲ τὰς :10: Μαΐου ἀπέρασε καὶ εἰς τὴν πάλαι Κωμόπολιν Ἀνδροῦσαν, καὶ πρὶν ἔμβουν εἰς τὴν χώ- ραν, ἀπέξυσαν ἀμφότεροι ἔξοθεν ὀλίγον εἰς μίαν τοποθεσίαν πολλὰ ὠραία στολισμένη παρὰ τοῦ πάντων δημιουργοῦ μὲ διάφορα λουλούδια τῆς ἀνοιξέως, ἐκεῖ λοιπὸν εἶχε πέση τὸ δακτυλίδιον τῆς Βασιλίσσης εὐγάζοντας τὰ χειρόκτια καὶ τῆς ὥρας ἢ δὲν τὸ ἐνόησεν, ἀλλ' εἰς ἄρκε- τὴν ὥραν ἀφοῦ ἤλθον εἰς τὸ κατάλυμα τοῦ Κουμουνδουράκη Σπαρτιά- του καὶ κατέλυσαν, τότε τὸ ἐνθυμήθη (τὸ ὅποιον ὡς ἔλεγον ἦτον ἡ ἀρ- βανθὼν τῆς). λοιπὸν εὐθὺς ἔτρεξαν ἄνθρωποι καὶ ἐρεύνησαν ἕλον τὸ διά- στημα τὸ ὅποιον ἤλθε πεζῆ, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ εὕρωσι τίποτε. Ὁθεν ἡ Βασιλίςσα διὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην τοῦ δακτυλιδίου, ἔπεσεν εἰς μεγάλην λύπην, στοχαζομένη τὸ πρᾶγμα τοῦτο ὡς κακὸν οἰωνόν, τὸ δ' ἐσπέρας πολλὰ ὀλίγον δεῖπνον ἔκαμεν ὡς ἐκ τῆς λύπης τὴν ὅποιαν εἶχε, καὶ αὐτὸν ἀπὸ τὰς πολλὰς παρακινήσεις καὶ παρηγορίας τοῦ Βα-

¹ = πρὸς στιγμὴν, τώρα.

σιλέως. τὴν δὲν ἐπιούσαν ἡμέραν ἀνεχώρησαν καὶ ὑπῆγαν εἰς Νησίον. (καθότι ἐπλησίαζεν ἡ ἐπαίτιος ἑορτὴ τῆς :21: τοῦ Μαΐου ἀφορῶσα τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν τοῦ Βασιλέως). μετὰ δύο ἡμέρας ὑπῆγε μία πολλὰ πτωχὴ γυνὴ ἐκ τῆς χώρας ταύτης εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην ὅπου ἐχάθη τὸ δακτυλίδιον διὰ τὴν δέσσην τὸ δνάριον τῆς, τὴν βροσκήσῃ, καὶ σκύπτοντας τὴν πεδοκλώσῃ¹, τύχη ἀγαθὴ, καὶ Θεοῦ θελήσει εὑρηκε τὸ δακτυλίδιον. ὡς ἠκούσθη ἔτι εὑρέθη, ἔστειλεν ἡ Βασίλισσα ἀνθρώπους εἰδικούς τῆς καὶ ἔφεραν τὴν πτωχὴν γυναῖκα εἰς Νησίον, ἔπου φιλοφρόνως τὴν ἐδεξιώθη, εὐαρεστήθη δὲ τὴν πάρη καὶ μαζὶ τῆς, ἀλλ' αὐτὴ δὲν ἠθέλησεν, ἔδωκεν εἰς αὐτὴν 100 Ἑλληνικὰ τάλληρα, καὶ ταύτην τὴν Βασιλικὴν χάριν, ὅτι ἐκ τῆς οἰκογένειά τῆς κανὲν ἀπὸ τὰ παιδία τῆς τὴν μὴν ὑπάγη στρατιώτης, οὔτε τὴν φορολογεῖται μέχρις ὅτου εὑρίσκεται ζῶσα ἡ Βασίλισσα Ἀμκλία εἰς τὴν Ἑλλάδα.

- α. 23 1844. Κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον, ἔγιναν κατὰ τὴν Μεσσηνίαν ἐμφύλιοι καὶ ἐχθροπαθεῖς πόλεμοι. κοματάρχαι τούτων ἦτον οἱ Παπατσωναῖοι ἐκ τῆς Κώμης ..., καὶ ὁ Γεώργιος Περωτῆς ἐκ τῆς κώμης Κουρτσουοῦσι. οἱ μὲν ἦτον μὲ τὸ μέρος τοῦ λαοῦ, οἵτινες καὶ ἐλέγοντο ἔθνικοί. ὁ δὲ ἦτον μὲ τὸ μέρος τοῦ Μαυροκορδάτου (Πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος) οἵτινες καὶ ἐλέγοντο Ὑπουργικοί, ἢ ἀντεθνικοί, οἱ ὅποιοι ἔχοντες τὸ ἀπόλυτον ἐκ τοῦ εἰρημένου Πρωθυπουργοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἀντεθνικῶν ὑπουργῶν, ἔπραττον μεγάλας καταχρήσεις καὶ παρανομίας, κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰς ἐκλογὰς τῶν Βουλευτῶν. ... ἐθανατώθησαν δὲ εἰς τὴν διάρκειαν τῶν δύο μηνῶν τούτων ὑπὲρ τοὺς :100: Ἑλλήνας ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. καὶ ὄχι μόνον εἰς τὴν Μεσσηνίαν ἔγιναν ταῦτα, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας πολλὰς Ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος.
- α. 25 1846: Μαΐου :28: καὶ 29: ἔγιναν σεισμοὶ εἰς ἄλλην σχεδὸν τὴν Πελοπόννησον, ἰδίως δὲ εἰς τὴν Μεσσηνίαν ἔγιναν πολλὰ σφοδροὶ τόσον ὅτι ἡ Μικρομάνη διεφθάρη ὀλοτελῶς. ὁμοίως καὶ εἰς τὰς Καλάμας, Νησίον, καὶ ἄλλα πολλὰ περὶχωρα τοῦ κάμπου ἐκείνου ἔγεινε φθορὰ εἰς τοὺς οἴκους οὐκ ὀλίγη. Εἰς αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἔτυχε τὴν ἡμέραν ὁ Βασιλεὺς Ὀθων εἰς Καλάμας ὁμοῦ μὲ τὴν Βασίλισσαν χάριν περιηγήσεως. μετὰ δὲ τὸ τέλος τῶν ἀνωτέρω σεισμῶν, φρονηθέντες ἀμέσως ἐμδῆκαν εἰς τὸ ἀτμοκίνητον καὶ ἀνεχώρησαν εἰς Ἀθήνας εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἄφησαν δὲ 5,000 : δραχμὰς τῶν Μικρομαναίων χάριν βοήθειας πρὸς ἀνακαίνησιν τῶν κατηδαφισμένων οἰκῶν των.
- α. 28 1848: Κατὰ τὸν ἀνωθεν Ἀπρίλιον μῆνα, ἠγέρθησαν κατὰ τὴν Ἑλλάδα ἀρκεταὶ ἀποστασίαι ἐκ τοῦ κόμματος τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἡ τοῦ

¹ — τὴν δέσσην τοῦς πόδας.

Μαυροκορδάτου κατὰ τε τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν στερεάν Ἑλλάδα· καὶ εἰς μὲν τὴν Πελοπόννησον ἐξεστράτευσεν ὁ Περιωτῆς· ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ὑπὲρ τοὺς 500: ὀπλοφόρους. ἀφοῦ δὲ περὶ τὴν 22: τοῦ ἄνωθεν εἰσέβαλλεν εἰς τὰς Καλάμας, καὶ ἐλευθέρωσεν ὅλους τοὺς ἐκεῖ εὐρισκόμενους φιλακισμένους, καὶ κατέκαυσε τὰ ἀρχεῖα τῶν δημοσίων ἀρχῶν. μετ' οὗ πολὺ μετέβη εἰς τὸν δῆμον Τριπύλης, εἰς Κώμην Ἀετόν, καὶ ζητήσας διὰ τὴν πράξιν τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ αὐτοῦ Δήμου, δὲν τὸν ὑπήκουσεν ὁ Δήμαρχος. ἐκεῖ δὲ εὐρισκόμενος, ἔστειλαν πρὸς αὐτὸν οἱ Κυπαρίσσιοι γράμματα, με ἀρκετὰς ὑπογραφάς, ὅτι νὰ μὴν εἰσέβῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἐπαρχίας ταύτης, διότι ἔχουν ἀπόφασιν νὰ τὸν κτυπήσωσιν εἰς ἐναντίαν περίστασιν. ἀφοῦ δὲ ἔλαβε ταύτην τὴν εἰδησίαν, τὴν ὁποίαν δὲν ἤλπιζε. (καθότι ἤρχετο ἀποφασιστικῶς νὰ πράξῃ τὰ ἴδια τῶν Καλαμῶν, ἔχων ἀρκετοὺς ὁμόφρονάς του, καὶ ἐκ τῆς Ἐπαρχίας ταύτης). ἀνεχώρησεν διὰ τῶν Κοντωβουνίων, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Πύλον. ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν τὸν ἐδέχθησαν, ἐξόχως δὲ ὁ φρούραρχος τὸν ἐμήνησε με γενναίαν ἀπόφασιν. ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτων τῶν ἡμερῶν, ἐξεστράτευσαν κατ' αὐτοῦ οἱ τῆς Κυβερνήσεως στρατηγοί, ὁ ἀντιστρατηγὸς Ἀντωνίου μαυρομιχάλης, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Γερμανός, καὶ ὁ Συνταγματάρχης Α. Παπατσώρης, ἐκ τοῦ χωρίου Σουλιμᾶ. καὶ ἄλλοι τινές. ἀναχωρήσας δὲ ἐκ τῆς Πύλου, μετέβη εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Βουλκάνου, διὰ τὴν ὀχυρωθῆν ἐπάνωθεν τοῦ ὄρους Ἰωώμη. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἦλθε κατόπιν τοῦ ὀρηθῆαι Παπατσώρης, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Γερμανός, ἀνεχώρησεν διὰ νυκτὸς ἐκ τοῦ ὄρους με ὀλίγους ὀπαδοὺς του, καὶ διαδὰς εἰς τὴν Λακωνίαν, ἐκείθεν μετέβη εἰς Τσιρίγον. οἱ δὲ λοιποὶ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς οἰκίας των. εἰς δὲ τὴν στερεάν Ἑλλάδα, ἔγιναν τρομερὰ πράγματα, διότι ἠγέρθησαν κατὰ τῆς Κυβερνήσεως τέσσαροι ὀπλαρχηγοί, Παπὰ Κώστας, Βελέντζας, Βαλαντζὸς καὶ οἱ ὅποιοι εἶχον μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἄλλους ὀπλαρχηγούς Τούρκους. οἳ τινες συνεσωματώθησαν Ἑλληνας καὶ Τούρκοι ἀρκετοί, συνεχρότησαν καὶ δύο πολέμους κατὰ τὰς 16: καὶ 18: τοῦ εἰρημένου Ἀπριλίου ἐκ τῶν ὁποίων ἔπεσον καὶ ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεως στρατιῶται φονευμένοι, καὶ ἀπ' αὐτοὺς διπλάσιοι, οἱ ὅποιοι μέχρις ὅτου νὰ ἔλθωσι κατ' αὐτῶν τὰ Βασιλικὰ στρατεύματα, ὑπέταξαν μερικὰ χωρία τῆς Λαμίας, προξενοῦντες οἱ ἀνεκαθεν ἡμῶν ἐχθροὶ Τούρκοι τρομερὰς λεηλασίας καὶ ἀρπαγὰς εἰς τοὺς Χριστιανούς Ἑλληνας. ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ δυνάμει, καὶ αὐτοὶ κατετροπώθησαν εἰς ὀλίγας ἡμέρας ἐκ τῶν Βασιλικῶν στρατευμάτων ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς των τοὺς Ἀντιστρατήγους Γαρδικιώτην καὶ Μαμούρην... Εἰς δὲ τὰς 10: τοῦ ἐλευσομένου Μαΐου, ἀποστάτησεν ὁ Λύσανδρος κρεσενίτης ἐκ τῆς Κωμοπόλεως Πύργου, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἕως 150 ὀπλοφόρους, καὶ συνάξας ὅλα τὰ ἀρχεῖα τῆς πόλεως Πύργου, τὰ ἐσφράγησε

καὶ τὰ ἔδαλεν εἰς ἰδιαιτέραν οἰκίαν νὰ προφυλάττονται, ἀλλὰ καὶ οὗτος διεσκορπίσθη εἰς ὀλίγας ἡμέρας, καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν ἀντικρυ νῆσον Ζάκινθον. εἰς δὲ τὴν Κόρινθον ἠγέρθη καὶ ἐκεῖ ἀποστασία κατὰ τὸν Ἄπριλιον, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐσθέσθη καὶ αὐτὴ ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ κατοίκους, καὶ τινὰς ὀλίγους τῆς Κυβερνήσεως. Σημειώσεως ἄξιον εἶναι ἡ ὀλικὴ ὡς ἡλιπίζον ἀποστασία τοῦ Βασιλέως ἦτον ὅτι ὁ μὲν Μαυροκορδάτος νὰ διωρισθῆ Σατραπῆς τῶν κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα ὑποσκαμένων εἰς τὴν κυβέρνησιν μας τόπων, ὁ δὲ Περωτῆς ἀρχηγὸς καὶ οὗτος εἰς ἔλθην τὴν Πελοπόννησον, προστάτας ἔχοντες ἀμφοτέρωι καθὼς καὶ ὅλοι οἱ ὀπαδοὶ τῶν τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν.

- α. 39 1854. *Μαρτίου: 10:* ἡμέρα Τετράδι, μετὰ τὸ γεῦμα, ἐξεστράτευσαν πενήκοντα στρατιῶται πατριῶταί μου Φιλιατρίνοί, διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς Ἡπειρον τῆς Ρούμελης, εἰς τὸν κατὰ τῶν Τούρκων πόλεμον. ἀρχηγοῦντες ἐκεῖσε ὁ Θεόδωρος Γρίθας, ὁ υἱὸς τοῦ ποτῆ ἤρωος Καραϊσκάκη, ὁ Βελέντζας, Παπακωνστας καὶ ἄλλοι. Προσέτι καὶ ὁ Τζαβέλας. ὅστις ἦλθεν μέχρι τῆς ἡλίδος, διὰ νὰ συμπεριλάβῃ καὶ τὰ Πελοποννησιακὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα ἐσυνάζοντο ἀφ' ὅλας τὰς Ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου. Τὰ στρατεύματα ταῦτα δι' ἰδίων ἐξόδων τῶν ἐπ' αὐτῶν Ὀπλαρχηγῶν, ἐσυνάζοντον συνησφύροντες δὲ καὶ πολλοὶ ἀνθρωποὶ μικροὶ τε καὶ μεγάλοι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐκ τῶν διαφόρων πόλεων καὶ Κωμοπόλεων τῆς Πελοποννήσου, ἦτον δὲ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀνωθεν πατριωτῶν μου ὁ Σωτήρης Τζάνες, καὶ ὁ Νικόλαος μπαρπύρης.

1854. *Μαρτίου: 14:* ἡμέρα Κυριακὴ τῆς Σταυρωπροσκυνήσεως, ἐξεστράτευσαν τριάκοντα Κυπαρίσσιοι διὰ τὸν αὐτὸν ἀνωθεν πόλεμον ἦτον δὲ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν, ὁ Σπυρίδων Τζωχαντάρης.

- α. 40 1854. *Μαρτίου: 27:* ἀπέρασε καὶ ὁ Ἀποστολάκης. οὗτος εἰς τινὰ συμπλοκὴν μὲ τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἐφρονεύθη πρὸς τὰ μέρη τῆς Θεσσαλίας. Καλάμιος μὲ 150 στρατιώτας διὰ τὴν Ἡπειρον καὶ αὐτὸς εἰς ὀλίγας δὲ ἡμέρας, ἀπέρασε καὶ ὁ Περωτῆς ὀμοῦ μὲ ἄλλους 4: ὀπλαρχηγοὺς διὰ τὴν Θεσσαλίαν.

- α. 63 1862: *Φεβρουαρίου α'* ἡμέρα Πέμπτη, ἐπαναστάτησεν ὀλη ἡ φρουρὰ τοῦ Ναυπλίου ἐναντίον τοῦ Βασιλέως ἡμῶν Ὀθωνος, ζητοῦντες τινὰ ζητήματα ὀφέλημα διὰ τὸ Ἔθνος μας. ὁ δὲ Βασιλεὺς μὴ θέλων ν' ἀποφασίσῃ, συνεχέντρωσε στρατεύματα περὶ τὸ Ἄργος Μύλους καὶ ἄλλας ἐκεῖ θέσεις, διορίσας ἐπὶ κεφαλῆς τούτων τὸν ὑποστράτηγον βουαρδὸν Ἐμμανουὴλ Χάν, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τοὺς στρατηγοὺς Γενναῖον κολοκοτρώνην καὶ τὸν Χατζῆ Πέτρον ἡπειρώτην, καὶ τινὰς ἄλλους. ἔκαμαν δὲ ἀρκετὰς μάχας, καὶ εἰς ὀλας ἐνίκων οἱ πολυορκούμενοι. ἀλλὰ τέ-

λος πάντων τὴν α. Μαριίου ἡμέρα Πέμπτη, ἔγινε γενικὴ ἐπίθεσις ὑπὸ τοῦ Βασιλικοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν ὀχυρωμάτων τῶν ἀνταρτῶν, τὰ ὁποῖα καὶ εἰς ὀλίγας ὥρας ἐκυριεύθησαν διὰ τῆς λόγχης. ἔπεσαν ἡρωϊκώτατα πολλοὶ ἐκατέρωθεν, ἐκ τῶν ἐν Ναυπλίῳ ἐφρονεύθησαν οἱ διευθύνοντες τὸ πυροβολικὸν ἀξιωματικοὶ Διθουნიώτης καὶ Πραΐδης καὶ ἄλλοι δύο. συνελήφθησαν δὲ ζῶντες ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀνταρσίας Πάνος Κορωναῖος ἀντισυνταγματάρχης, ὁ ὑπολοχαγὸς Γουργούρης, ὁ ἀνθυπασπιστὴς Κακλαμάνος. εἰς δὲ τὴν ἐν Κύθῳ νῆσον συμπλοκὴν παρὰ τοῦ Β: πολεμικοῦ ἀτμοκινήτου ἢ Ἀμαλία κατὰ τοῦ ἀτμοκινήτου τῆς Ἐταιρίας ἢ Καρτερία. εἰς ἣν οἱ ἀντάρται ἐρχόμενοι ἐκ Σύρου ἔνα συμπεριλάβωσι καὶ τοὺς εἰς τὴν ῥηθεῖσαν Νῆσον ἐξωρίστους, ἐπολέμησαν εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ ἐφρονεύθησαν οἱ Λεουτσάκος ὑπολοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ εὐρισκόμενος εἰς Σύρον, ὁ Μωραΐτινης, καὶ Σκαρβέλης. ἀξιωματικοὶ καὶ τινες ὀλίγοι στρατιῶται. Οἱ δὲ ἐντὸς τῶν φρουρῶν εὐρισκομένη ὡς εἵπομεν φρουρά, βλέποντες ὅτι ἐγκατελήφθησαν ἀφ' ὅλα τὰ μέρη. Κατὰ τὰς ὑπὸ τῶν κρατουμένων εἰς φυλακὰς διὰ τὴν ἄνωθεν ἀνταρσίαν ἀνακρίσεις, ὄλον σχεδὸν τὸ ἔθνος μετέσχεν εἰς αὐτήν. Καὶ ἡμέραν παρ' ἡμέραν καὶ αἱ τροφαὶ ὀλιγώστευον, καὶ ἄπασαι αἱ Οἰκογένειαι Ναυπλίας ὑπὲρ τὰς 5,500: ψυχὰς ἐστενοχωρήθησαν καὶ οἱ ἀντάρται πολλὰς ἐξ αὐτῶν βαρέως ἐφορολόγησαν. τέλος τῆ 7: Ἀπριλίου ὄπερ ἦτον τὸ μέγα Σάββατον, ἐπέβησαν εἰς δύο ἀτμοκίνητα Ἀγγλογαλλικὰ δύο ὥρας πρὶν τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου: οἱ 19: ἀρχηγοὶ τῆς ἀνταρσίας ἦτο: 12: στρατιωτικοὶ καὶ 7: πολιτικοὶ σὺν αὐτοῖς δὲ ἠκολούθησαν καὶ πολλοὶ ὑπ' ἀξιωματικοὶ καὶ τινες νέοι Ναυπλιοεῖς ἐνθερμοὶ τούτων καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν καταδικῶν: ὄλοι ὄμοῦ ὑπὲρ τοὺς 200: καὶ ἀπεβίβασθησαν ὄλλοι: εἰς Σμύρνην. μόνοι οἱ διαληφθέντες 19: ἦτον ἐξαίρουμένοι τῆς Βασιλικῆς ἀμνηστείας. οἱ δὲ λοιποὶ ὄσοι τοὺς ἠκολούθησαν ὑπήγον αὐτοθελήτως, ὄλοι ἐμβήκαν εἰς τὸ Ἀγγλικὸν Ἀτμόπλοιο ἐκτὸς 4: ὄπου εἰσῆλθον εἰς τὸ Γαλλικόν. Ἀφοῦ ὄλίγον καιρὸν διέμειναν εἰς Σμύρνην, μετέβησαν ὄλοι εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ μετ' ὄλίγον εἰς τὴν Πατρίδα.

1864: Μαῖου: 13: ἡμέρα Τετράδι, ὄπου ἀνεχώρησεν ὁ βασιλεὺς σ. 81 ἡμῶν Γεώργιος ἀπὸ τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς Κέρκυραν ἔνα παραλάβῃ τὴν Ἐπτάνησον παρὰ τῶν Ἀγγλων. διέβη λοιπὸν κατὰ πρῶτον εἰς τὴν περιοδεῖαν ταύτην ἀπὸ τὴν Σύρον, εἶτα εἰς Ἰδραν, Ναύπλιον, Σπέτσας, Τρίπολιν, Ρύθειον, Καλάμει, καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον ξημερώνοντας ἢ 23: ἦλθεν εἰς Πύλον (Νεόκαστρον) περὶ δὲ τὰς 3: ὄρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας, εὐγῆκαν ἔξω, ὄπου ὁ πρὸ τριῶν ἡμερῶν περιμενόμενος λαὸς ἐντόπιοι καὶ πέριξ τῶν χωρίων καὶ κωμῶν, καὶ ἐξόχως ἐκ τῆς Κωμοπόλεως μας συνέβρευσαν πολλοὶ ὑπεδέχθησαν αὐτὸν διὰ

ζωηρωτάτων ζητωκραυγῶν, διευθύνθη κατὰ πρῶτον εἰς τὸ Ἐπαρχεῖον, εἶτα εἰς τὸ φρουρίον, εἰς δὲ τὴν θύραν τοῦ φρουρίου παρέδωσε πρὸς αὐτὸν τὰ κλειδιά τοῦ φρουρίου ὁ φρούραρχος Δημητρὸς ἀντώναρρος, ἐπεσκεύθη δὲ τὰς φυλακὰς καὶ ἔβην τὴν ἀκρόπολιν, εἶτα ἀνεχώρησεν εἰς Κατάκολον, εἰς τὰς 21: τοῦ παρόντος ἦλθον εἰς τὸν λιμένα τῆς Πόλου τρία ἐλικοκίνητα Β. πλοῖα, ἐν δίκροτον Ἀγγλικὸν πυροβόλων 96: δύο φρεγάται: ἢ μία Ῥωσικὴ πυροβόλων 78: ἢ δὲ Γαλλικὴ πυροβόλων 64: ἄτινα ἦλθον διὰ τὰ τὸν συνοδεύσωσιν ἕως τὴν Κέρκυραν, καὶ λοιπὰ Νησία.

- σ. 86 1865: Μαΐου 14: ἡμέρα Παρασκευὴ ὅπου ἄρχησαν αἱ ἐκλογαὶ τῶν Βουλευτῶν τῆς πρώτης ὑπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Βασιλέως Γεωργίου περιόδου... ἐκλέχθησαν λοιπὸν Βουλευταὶ εἰς τὴν Ἐπαρχίαν μας Τριφυλίαν οἱ Σωτήρης σωτηρόπουλος γαμβρὸς τοῦ Γεωργίου Σκορδάκη, Ἀθανάσιος Γρηγοριάδης, ἐκ Κυπαρισσίας καὶ Τζήκος Μυροειδῆς ἐκ τοῦ χωρίου Σουλυμᾶ.
- σ. 91 1866: Μαρτίου 31: τῆ νέα Πέμπτη τῆς Διακαινησίμου, ὅπου ἄρχησαν αἱ πρῶται δημοτικαὶ ἐκλογαὶ εἰς ἔθλον τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ νέου βασιλέως Γεωργίου τοῦ α'. διότι μέχρι τοῦδε ἦτον Δήμαρχοι οἱ ὑπὸ τοῦ λαοῦ αὐτοχειροτόνητοι, μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ πρώην βασιλέως Ὀθωνος, τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν ἐκάστης ἐπαρχίας ἐστέλλοντο εἰς τὸν Νομάρχην τοῦ Νομοῦ, ὅστις μετὰ τοῦ Προέδρου τοῦ Δικαστηρίου τοῦ αὐτοῦ Νομοῦ, καὶ μὲ τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Συμβουλίου τῆς πλησίον τοῦ Νομοῦ Ἐπαρχίας, ἀφοῦ προηγουμένως ἤθελον ἐπεξεργασθῶσι τὰ πρακτικὰ ἐκάστης Ἐφορευτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἐκλογῆς τοῦ Δήμου, καὶ ἂν ἦτον νόμιμα, ἐπεκυρώνετο παρ' αὐτῶν τῶν τριῶν μελῶν ἢ ἐκλογὴ ἀνεκλήτως, ἢ ἀκυρώνετο. ὅσα: δὲ ἐκλογαὶ ἀκυρώθησαν διέταξε τὸ Ἐπιτελεῖον περὶ τὰ μέσα τοῦ Μαΐου δι' ἐγκυκλίαι του νὰ λάθωσι τ' ἀρχεῖα οἱ πρῶτοι νεοεκλεγόμενοι δημαρχικοὶ Πάρεδροι, μέχρις ὅτου τὸ Ἐπιτελεῖον ἢ θὰ ἐπεκυρώσει: ἐκ τούτων ἢ θὰ ἀκυρώσει, εἰς τὸν εἰδικὸν μας βῆμον ἔλαβον ἐκ τῶν 7: ὑποψηφίων τὴν πλειονοψηφίαν ὁ Ἐπαμεινώνδης παναγιώταρος. ...κατὰ δὲ τὰς 7: τοῦ Ἰοννίου, ἔλαβε τὰ ἀρχεῖα τοῦ Δήμου μας ὁ α'. Πάρεδρος Γεώργιος Ἰσάφρος, καὶ ἐκ τῶν 12: Συμβούλων οἱ δέκα ἔλαβον τὸν Ὄρκον, οἱ δὲ 2: ἀκυρώθησαν σὺν τῇ ἐκλογῇ.
- σ. 97 1867: Αὐγούστου :19: ἡμέρα Σάββατον, ἀπέρασε τὸ Ἑλληνικὸν ἀτιμοκίνητον ἔν ἐκ τῶν τῆς ἐταιρίας, φέρων ἐντὸς 800: ψυχὰς γυναικὸ πεδᾶ, καὶ ἀγκυροβολήσας ἔμπροσθεν τοῦ λιμενίσκου μας ἀγία Κυριακῆ, ἀπεβίβασε 420: ψυχὰς ἐρχομένας ἐκ Κρήτης, τὰς δὲ ἄλλας 380: ἀπεβίβασεν εἰς μαρμαρόπολιν τῶν Γαργαλιάνων νὰ διανεμηθῶσιν εἰς τοὺς

κατοίκους, καθὼς καὶ ὧδε μετὰ προθυμίας μεγάλης ἔγινε. καὶ ἐλάβομεν κάθε οἰκογενειάρχης ἑσας ψυχὰς ἢ φιλόανθρωπος προαίρεσις του ἤθελεν, περιθάλποντες αὐτοὺς εἰς πάντα. Τὸ δ' αὐτὸ ἔγινεν εἰς ὅλας τὰς παραλίους πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ὥστε ἕως σήμερον κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν περισσοτέρων, εἶναι ἀποθιθασμένοι ἕως τεσσαράκοντα χιλιάδες ψυχὰς· φεύγουσαι τὴν θηριώδη μανίαν τῶν ἀπίστων Τούρκων.

Οἱ Κρήτες ἐπαναστάτησαν ἐναντίον τοῦ Σουλτάνου διὰ τινὰ φορολογικὰ καὶ ἄλλα δικαιώματα, ἅτινα ὑπεσχέθη πρὸς αὐτοὺς ἐπισημῶς ἀπὸ τινὰ προλαβόντα ἔτη καὶ δὲν τὰ ἐτελείωσεν. Ὅθεν κατὰ τὸν προλαβόντα χρόνον 1866 κατὰ μῆνα Ἰούλιον ἔλαβον τὰ ὅπλα ἐναντίον τῆς Κυβερνήσεώς των, καὶ ἔκτοτε καὶ μέχρι τοῦδε οἱ πόλεμοι συνεχῶς δὲν ἐπαύσαν, τὰ δὲ Ἑλληνικὰ ἀποκίνητα τὰ ὁποῖα ἕως ὄρας δὲν (:) νὰ πηγενεῶρχοντα· εἰς Κρήτην φέροντα τροφὰς καὶ πολεμοφόδια πρὸς αὐτούς, ἔφερον καὶ γυναικόπαιδα ἐνίοτε τοῖς ἐπαρησιάζετο εὐκαιρία παρὰ τῶν Ὀθωμανικῶν πολεμικῶν πλοίων. ἔφερον δὲ καὶ τὰς περισσοτέρας ψυχὰς τὰ Ἑυρωπαϊκὰ πλοῖα ἀπὸ οἴκτων ἐκ τῶν συνεχῶν αἰχμαλωσιῶν καὶ σφαγῶν πρὸς αὐτὰς ἐκ τῶν αἰμοδόρων τυράννων γεννημένων.

1869: Κατὰ τοὺς Μῆνας Ἀπρίλ. καὶ Μαΐον ἀνεχώρησαν αἱ Κρη- ο. 107
τικαὶ οἰκογένειαι ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν πατρίδα των.

1869: Αὐγούστιον 15: ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ Βασιλικοῦ πα- ο. 110
λατίου ἐν Τριπόλει τῆς Πελοποννήσου, τοῦ ὁποῖου τὴν ἀνέγερσιν ἀπεφάσισεν ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν Γεώργιος κατὰ τὴν περιόδιον του τοῦ παρελθόντος ἔτους 1868. διὰ νὰ διατρίβῃ φαιμολικῶς κατ' ἔτος κατὰ τοὺς ἐπρινοὺς καὶ θερινοὺς μῆνας. ἢ δὲ δαπάνη τῶν ἐξόδων τούτου θὰ γίνωσιν ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου Ταμείου τοῦ Βασιλέως. δημαρχεύοντος ἐν Τριπόλει τοῦ Ἀλεξάνδρου νικολοπούλου.

1871: Ἀπριλίου: 20: μετεκομίσθη τὸ Λεῖψνον τοῦ Οἴκουμεν:κοῦ ο. 120
Πατριάρχου Γρηγορίου Ε΄ Πελοποννησίου (σῶσον!) ἐξ Ὀδύσσοῦ τῆς Ῥωσσίας εἰς τὰς Ἀθήνας. ἔτσις ἀπηγγονίσθη παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα τοῦ ἔτους 1821. ἕτε ἐξεβράγη ἢ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις. ἔπου ῥιφθὲν τὸ σῶμά του εἰς τὴν θάλασσαν μετ' οὐ πολὺ ἐνεφανίσθη θυνάμη· τῆς θείας προνοίας μίᾳ πρώτᾳ εἰς ἐν Ἑπτανησιακὸν πλοῖον Κεφαληναῖον τὸ ὁποῖον παραλαβὼν ὁ πλοίαρχος διευθύνθη ἀμέσως εἰς Ὀδησσὸν ὅπου ἐνταφιάσθη μὲ μεγάλην παράταξιν. τὴν δὲ πρώτᾳν τῆς 25: Ἀπριλίου ἡμέραν Κυριακὴν κατέβη ὄλος σχεδὸν τῶν Ἀθηῶν ὁ λαὸς εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν ἀναμένοντες τὴν ἀμαξοστοιχείαν τὴν φέρουσαν τὸ σῶμα τοῦ σεπτοῦ ποιμενάρχου. Καὶ πρώτοι μὲν ἐπορεύοντο οἱ γεραροὶ ἀξιωματικοὶ τῆς φάλαγγος, τὰ ἱερὰ ταῦτα λείψανα τοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821. εἶτα δὲ οἱ ῥιζαῖται μετὰ τῆς

ἱερᾶς Συνόδου, μετ' αὐτοὺς τὸ φέρετρον καὶ οἱ Βασιλεῖς Γεώργιος καὶ Ὀλγα μετὰ τῆς αὐλῆς, καὶ πάντες οἱ ἐν Ἀθήναις ἐν τέλει. Οὕτω δὲ ἀκολουθούμενον τὸ Λείψانون κατετέθη ἐν τῷ μητροπολιτικῷ Ναῷ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

- σ. 146 1877: Σεπτεμβρίου 3: ἀπεβίωσεν ὁ Ναύαρχος Κωνσταντῖνος Κανάρης πρῶτος πυρπολιστής τῶν Ὀθωμανικῶν δικρότων εἰς Τένεδον καὶ Χίον κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν μας ἐπανάστασιν. ἔστις ὡς ἀρχαῖος ἀγωνιστής καὶ Πρωθυπουργὸς εὐρεθεὶς τῶν Ἑλλήνων κατὰ διαταγὴν βασιλικὴν ἐπενθυφώρησαν αὐτὸν ἔλοι οἱ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ὑπάλληλοι τοῦ Κράτους μας ἡμέρας πέντε, καθὼς καὶ τοῦ Ἰω. Κολέττου.

Ἀθῆναι

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ἈΝΔΡ. ΤΣΙΡΙΜΠΑΣ